

vonatkozást állít: „Annyi idő óta veletek vagyok, és mégsem ismertél meg engem Fülöp? Aki engem látott, látta az Atyát. Mi módon mondod tehát: Mutasd meg nekünk az Atyát?”. (Jn 14,7-9) Jézus válasza nem hagy kétséget. Állítja, hogy aki Őt látja, az Atyát is látja; és állítja, hogy aki Őt látja, az Atyát látja.

Jézus tehát nemcsak azonos vonatkozástartalokat tanít, hanem egyetlen vonatkozástartalmat is tanít. Az Embertől-Istenig érő magatartások részint párhuzamos, részint egymást takaró vonalakként jelentkeznek tanításában. Így hát Jézusnak két állítás-sora van. Aki látja, ismeri, tiszteli, hűséggel követi, befogadja, ill. gyűlöli a Fiút, az látja, ismeri, tiszteli, hűséggel követi, befogadja, ill. gyűlöli az Atyát is. Ez az egyik állítása. A másik pedig: aki a Fiút látja...befogadja, ill. gyűlöli, az az Atyát látja...befogadja, ill. gyűlöli. Az első fogalmazásban az Isten kettő. A másodikban az Isten egy. Ha mind a két fogalmazás érvényes, akkor ennek logikai előfeltétele, hogy a Kettő kettő is, és a Kettő egy is. Hogy az Isten kettő - az az előző két numerus anyagából nyilvánvaló. Ennek a numerusnak célja megmutatni, hogy Jézus tanításában az Isten nemcsak kettő, hanem egy is.

b) Amit az Atya tesz, azt a Fiú teszi

Megfordul a helyzet: Isten lesz a vonatkozási első pont, és az Ember a második. Az előző két numerusban is Isten volt a vonatkozási első pont. Csakhogy míg ott vagy az Atya vagy a Fiú szerepelt vonatkozási első pontként, addig a most megnézendő nyilatkozatanyagban az Atya és Fiú lesz a vonatkozási első pont, s az Ember a második. A 38 éve beteg ember szombatnapi meggyógyításán botránkozó jeruzsálemieknek mondja: „Atyám szüntelenül munkálkodik és én is munkálkodom”. (Jn 5,17) A mondat időhatározója („szüntelenül”) az időtlenségi idő kifejezésére szolgál, s Jézus erre a szünetek-szakaszokat nem-ismerő időtlen munkálkodásra hivatkozva indokolja, hogy Ő sem tart a szombat kedvéért szünetet abban a munkálkodásban, amely párhuzamosan azonos az Atyáéval. Folytatólagos szavai gazdagon illusztrálják ezt a párhuzamos azonosságot: „Amit ugyanis az Atya tesz, azt a Fiú ugyanúgy cselekszi...amint az Atya halottakat támaszt fel és életre kelt, úgy a Fiú is életre kelti, akit akar”. (Jn 5,19,22) Ugyanezt a párhuzamos azonosságot érzékelteti egy későbbi kitétele: „sok jó cselekedetet mutattam nektek Atyámtól”. (Jn 10,32)

A fenti mondatokban az „is”, „ugyanúgy”, „úgy”, „Atyámtól” szavak két párhuzamos magatartásról vallanak, de vannak Jézusnak oly nyilatkozatai is, amelyek már nem párhuzamról beszélnek. Tanította ennek az Istenről-Emberig érő vonatkozásnak egyetlen-voltát is. Árnycoltan erre utal már akkor is, amikor arról szól, hogy „Atyja nevében” cselekszik; (Jn 10,25) de a Fülöpnek mondott szavakban világosan jut kifejezésre ez az egyetlenség. Fülöp arca hitetlenséget árulhatott el Jézus szavainak hallatára; s ezért

fogalmazódnak Jézus szavai így: „Nem hiszed-e, hogy...az Atya, aki bennem van, Ő cselekszi a cselekedeteket?” (Jézuséit). (Jn 14,10) Ebben a nyilatkozatban, amit a Fiú tesz, azt az Atya teszi. Túljutottunk tehát a párhuzamosokon; itt is egymást takaró vonalokról, azaz egyetlen vonalról van szó. Az Atyától-Fiútól kiinduló magatartásokra vonatkozóan is áll, hogy érvényes a két párhuzamos magatartás is, és érvényes az egyetlen magatartás is. Egyfelől tehát, amit a Fiú tesz, azt az Atya is teszi és megfordítva; másfelől pedig, amit az Atya tesz, azt a Fiú teszi és megfordítva. Az eredmény tehát az Istenről-Emberig érő vonatkozásokban ugyanaz, amit az Embertől-Istenig érő vonatkozásokban tapasztaltunk: a kettő részint kettő, a kettő részint egy.

KOVÁCS TADÉ

**A GONDOLAT,
A SZÓ,
ÉS A TETT
IGAZSÁGA,
HASZNOSSÁGA,
VILÁGOSSÁGA,
MELEGE,
SZÉPSÉGE,
SZENTSÉGE**

Bóta Tibor témái minduntalan fölizzítják billentyűzetemet. (Koinónia 2014. december)

A cím kissé terjengősre sikerült. Szűkítsük a fogalmakat kezelhető méretekre!

1. A tettet csak mint actus humanust, emberi tettet vesszük figyelembe. Sem a vegetatív, sem az ösztönös viselkedés megnyilvánulásait, de még a kényszeres vagy kikényszerített tetteket sem. Bár az öröklődés és az elvárások erdeje meglehetősen korlátozzák tetteink mozgásterét, valamennyi az ú.n. egészséges ember számára mégis marad. De ez a szabad tett is rendelkezik olyan tulajdonságokkal, amelyeket méltán nevezhetünk meghatározottságoknak. Vegyünk egy kéznél levő példát! Írom ezt a cikket a Koinóniába. Ez egy folyamat. Volt kezdete, remélhetőleg lesz vége. Most épp a közepe felé haladok vele. A fizikai térben jelenik meg úgy, hogy kevésbé béna jobb kezemmel billentyűket nyomogatok le a számítógépemen, minek eredményeképpen értelmesnek tűnő mondatok jelennek meg a monitoromon, majd a nyomtatóba tett papíron, vagy a szerkesztő monitorán, ha elküldöm neki, hogy közölheti. A mondatokat azonban nem az ujjaim formálják meg, hanem az agyam. Ezt a cselekvéssort a gondolataim

határozzák meg. Olvasható szöveget hozok létre, mely mondatokból, szavakból, betűkből áll. Magyarul írom. 16-os méretben, hogy műtött szemem jobban lássa. A Word program aláhúzza elütéseimet. Ezeket azonnal javítom. Sajátos meghatározottságú folyamatot hajtok végre, melyben egyaránt fellelhető a gondolat, a szó és a tett.

2. A szavak mondatokká állnak össze. Kifejezik a gondolatokat. A nyelvi eszközöket használhatjuk a hangképzés révén beszédre, mely így hallhatóvá teszi gondolatainkat. De a beszédet le is írhatjuk. Így lesznek a gondolatok láthatóvá, vagyis olvashatóvá. Egy gondolatot különböző nyelveken is ki lehet fejezni, de azonos nyelven is lehet többféle kifejeződése. Gondoljunk egyetlen vers többféle fordítására. Nem nyelvi kifejezései is lehetnek a gondolatnak.

3. A gondolat a központi idegrendszer valamelyest tudatos működése. Megelőzheti mind a szót, mind a tettet, de kísérheti, követheti is. Az ébren lévő ember lelkében rengeteg gondolat kavarg. Ezeket valamennyire kontrollálni is tudjuk. Az álomképeket már annyira sem. Gondolataink nagy része soha nem jut kifejezésre. Más részük csak születésük idejétől bizonyos távolságra az emlékezés közvetítésével. A fogalmi gondolkodás ítéletekké áll össze. Az ítéletek következtetésekké.

Lássuk mármost a cím második részét, a fentiek milyenségét a transzcendens (mindenre érvényes) fogalmak, az igazság, a jóság, a szépség és a szentség tükrében.

4. Igazság. Igaz az, ami tudatunkban megfelel a valóságnak. Ellentéte a hamis. Hamis valami, ha tudati képe részben vagy egészen eltér a valóditól.

4.1. A gondolatom akkor igaz, ha valamennyire megegyezik a valósággal, vagy legalábbis nem ütközik a logika törvényeivel. A mese és a példabeszéd, a sci-fi, a tréfa, a modell gondolata eltérhet a valóság szószerinti értelmétől, de hordozhat művészeti, szórakoztató, erkölcsi vagy tudományos igaz voltot. Ez a cikk még nem valósult meg, hiszen csak most írom. A fejemben sincs meg teljes mivoltában, csak vázlatosan, vagy még annál is homályosabban. De már eddig is hordoz bizonyos igaz megállapításokat, esetleg tévedéseket. Hazugságokat nem, mert ahhoz szükséges a megtévesztés szándéka, ami nem volt meg bennem, amikor hozzáfogtam, és most sincs. Ellenkezőleg. Szeretnék feleleveníteni, felfedezni, megosztani hasznos igazságokat. Hátha több is van, vagy ha csak egy, azt több részre lehet bontani, ahogy Tibor teszi cikkében, midőn a főcímet alcímekre bontja.

Az igazságok többfélék. Vannak

- egyetemes érvényű és részigazságok,
- tisztán elméleti igazságok, és gyakorlatiak,
- hasznosak és nem hasznosak,
- értékesek és károsak,
- időszerűek és nem időszerűek. Stb.

Az igazságok felismerhetők, átadhatók, bizonyíthatók,

ellenkezőik cáfolhatók.

Elsajátításuk történhet belátás, kikövetkeztetés és mások közléseinek elfogadása révén.

4.2. Szavaink akkor igazak, ha nyelvi eszközökkel (beszéddel, írásban) pontosan tükrözik gondolatainkat. Ám gondolatokat nemcsak nyelvi eszközökkel lehet kifejezni. Képletekkel, képekkel, szobrokkal, zenével, tánccal, mozdulatokkal is ki lehet. Ezek mind lehetnek igazak, ha megfelelő kifejezői a gondolatoknak, függetlenül attól, hogy ezek a gondolatok igazak-e. De nagyon veszélyesek az olyan kifejező eszközök, melyek pontos, vagy pláne jó és szép formába öntenek hamis vagy pláne káros gondolatokat.

4.3 Tetteink igazsága már inkább a jóság körébe tartozik és kétféle: szubjektív, ill. objektív.

4.3.1. Szubjektív igazságuk attól függ, mennyire felelnek meg gondolatvilágunknak, más szóval lelkiismereti ítéleteinknek.

4.3.2. Objektív igazságuk pedig attól függ, mennyire felelnek meg az erkölcs egyetemes normáinak: egy szóval az arany szabálynak, vagyis a főparancsnak. Jézus valószínűleg ezt fejtette volna ki Pilátusnak, ha azt érdekelte volna az igazság. (Jn 18,37k)

5. Jóság. Ezt bontottam a címben hasznosra, világosra, melegre. Igen, a jóság ugyanúgy transzcendens fogalom, mint a többi három, de jóval többértű, mint azok.

Jó az, amiben minden megvan, ami eredeti rendeltetésének, vagy aktuális céljának megfelel.

5.1. Jó gondolat mindaz, ami ehhez a kellő terjedelmű cikkhez tartozó, de még nem abundáns, fölösleges tartalmakat hordoz. Rossz gondolat többféle is lehet: ide nem tartozó, fölösleges, homályos, félrevezető, szájbárágós, ostoba, goromba, finomkodó, nagyképűsködő, szerénykedő, trágár, prüd, stb.

Létre jöhet jó gondolat egy rossz cím, egy érdektelen téma melléktermékeként is. Vak tyúk is találhat szemet. És a legérdekesebb témát is megfogalmazhatom magamban olyan ügyefogyottan, hogy kimondani, pláne leírni már nem is merem. Persze javíthatom ügyefogyott gondolataimat egészen addig, míg jó gondolattá, megosztásra érdemessé nem válnak.

5.2. A jó szó nyilván egy jó gondolat kimondása, leírása. Hogy egy jó gondolathoz jó szavakat is találjunk, ahhoz egy csomó összetevőnek kell megfelelniük. Nem elég, ha a mondat igaz, szabatosnak, világosnak, lehetőleg szívmengetőnek is kell lennie. Vegye figyelembe hallgatóságát, várható olvasóit. Jézusnak és Szókratésznek annyira fontos volt, hogy kivel közlik jó gondolataikat, hogy mindig csupán a jelenlévő hallgatóság számára akartak jól fogalmazni, ismeretlen, ki tudja, mikor hozzájutó olvasók számára egy sort se írtak le. Még szerencse, hogy az evangélisták, Plátón és Xenofón nem voltak erre ilyen kényesek. Én se. Mi grafománok az íróasztalfióknak és a wincseszterünknek is hajlandók vagyunk ezt-azt leírni. De azért jó néven vesszük, ha valaki hozzászól ahhoz, amit hall, olvas tőlünk. Akkor is, ha belénk köt, vagy főleg, ha kijavítja

azt, amit nem fogalmaztunk meg elég jól, vagy más hiányosság éktelenkedett szavainkban. Amíg a jószándékot feltételezzük egymásban, addig a közléseink, akár támogatóak, akár cáfolóak, jó mederben folynak. Itt mégis kell tennem egy kiegészítő megjegyzést. Szorosan ide tartozik. Az időbeliségünkkel kapcsolatos. Ez pedig a lényeges és mellékes megkülönböztetése. Senkinek sincs annyi ideje, hogy lényegtelen dolgokra fecsérhelhesse, egy társaságtól pedig lényegtelen javítgatásokra pazarolni az időt, többszörös rablás: annyszoros, ahány tagból áll a társaság.

5.3. A jó tett. Jó a tett, ha megfelel egy jó célnak. A jószándékú ember jó tetteket hajt végre. A jó tettek jó szokássá fejlődnek. A jó szokások alkotják az ember jellemét. A jellemes ember jó. Alapvető beállítottsága rendeltetésének megfelelő. A jó magatartásra törekszik minden fogyatékosága és botlása ellenére is. A rossz ember jellemtelen, pontosabban olyan jellemvonások épültek a jellemébe, melyek vagy rossz szokások, vagy inkább a hajlamainak felelnek meg, mint a helyzetnek, az aktuálisan megfelelő magatartás normájának. Velejéig gonosz ember nincs. Hozott hajlamaink alkalmassá tesznek az előforduló esetek 50%-ában jó magatartásra. Ám a maradék 50% esetében a hajlamainkkal ellentétesen kellene viselkednünk, hogy az megfelelően az egyetemes jó normájának. Ez pedig erőfeszítés nélkül nem megy. Kényelemszeretetünk ellenzi, akadályozza az erőfeszítéseket. Erre mondja Jézus: vegyétek magatokra igámat! (Mt 11,29k) Szent Ignác pedig így biztat: agere contra. Tégy most ellene a kényelemszeretetre vonatkozó hajlamodnak. Másodsorra már könnyebb lesz. Gyakorlás révén ugyanolyan erejű készségre teszel így szert, mint amilyenre korábban csak a hozott hajlamod képesített az ellentétes irányba. Ez az erény kialakulásának folyamata. Sőt erénypárokról beszélhetünk, amiknek az egyik felét hoztuk, kaptuk, a párját pedig hozzá szereztük, mint a derék szolgák a talentumokról szóló példabeszédben. (Mt 25, 20-23) Egyenesen azt állítom: erre kaptuk a földi élet idejét, hogy alatta hajlamainkat erénypárokká fejlesszük embertársaink és a magunk javára, Isten örömére. (V. ö.:Menj be Urad örömébe! U.o.) Szent Tamás Arisztoteléstől átvett elve, (in medio virtus) „középen az erény” a következőképp egészülhet ki: két szélsőség között párban az erény. Milyen terjedelműre csináljam a cikkem, hogy ebből a szempontból jó legyen? Ne legyen se terjengős, se kurta, teljességre törekvő legyen, de tömör! Milyen tartalmú cikket írok, hogy az e szempontból jó legyen? Ne legyen tudálékos, se együgyű, legyen okos, de egyszerű! És így tovább. Összefoglalva, ha szeretem az olvasót, nem írok olyasmit, amit magam se vennék a kezembe, hanem olyat, amit szívesen olvasnék. (Tób 4,15; Mt 7,12; Lk 6,31-ben van az arany szabály) A főparancsba minden egyéb norma beleérthető. (Mtörv 6,5; Lev 19,18; Mt 22,35-40; Mk 12,28-31; Lk 10,27k) Definícióm így szól:

Jól cselekszem, ha minden lehetőséget megteszek, ill. elfogadok akárki valódi szükségleteinek kielégítésére, bárki jogos igényeinek figyelembevételével. A jó szokásokkal kapcsolatban szükséges megjegyezni a rutin fogalmát. Arról, hogy egy cselekedet az adottságunk vagy a gyakorlás révén könnyeden megy, még nem válik értéktelenné. Isten nem az izzadságunkra hajt. A rutin hiányossága a forrás felől nézve válik selejtessé. Az eredeti jószándék párolog el mögüle. A gondolati háttér. Ez a kifáradás. Kiegészítés esetén fordul elő, amikor kihül az első szeretet. Aktív vagy passzív pihenéssel, a lelki élet újszerű, nem rutinos gyakorlataival lehet védekezni ellene, ill. megelőzni.

6. Szépség: Szép a szépérzéknek megfelelő tárgy. Ez elég sikamlós értéke a létezőknek. Csúnya, ami nem tetszik. Csakhogy ízlések és pofonok, helyenként, időszakonként és személyenként különbözőek lehetnek még akkor is, ha Kant szellemében kikapcsoljuk az érdeket. Szoktak hivatkozni valamiféle belső összhangra is a meghatározásnál, de vajon nem érzi-e szépnek a kakofóniáját egy darabnak, aki azt szereti, holott a szerző pont a harmóniát igyekezett kerülni, mikor írta?

6.1. Szép egy gondolat, ha megfelel bizonyos esztétikai normáknak. Ám stílusonként mást és mást tartottak a szépérzékük számára megfelelőnek az emberek. Vannak idejétmúlt stíluselemek, de vannak koroktól függetlenül szép gondolatok is. Ezekről persze már csak kifejezésükből értesülünk. A szép forma azonban ne tévesszen meg bennünket, ha a gondolat téves vagy gonosz. Lehet a gonosz is esztétikusan feldolgozni, de csak mint gonosz.

6.2. Szép a szó, a próza, a költészet, az alkotás, a mű, ha esztétikus. Ez kissé tautológikusra sikerült. Nem bíbelődöm tovább a meghatározással. Fontosabb mondanivalóim vannak. Az embereknek joguk van a szépre. Ezért bizonyos szintig kötelességünk vigyázni a belbecsen kívül a külsínra is. Legalábbis amíg társadalomban élünk. A művészien megformált gondolatok pedig emelik a lelkünket. Azokét is, akiktől származnak, azokét is, akikkel közlik azokat. Ilyenek Jézus beszédei. Ismét egy praktikus megjegyzés: Az igazért, jóért szentért élni is meghalni is érdemes, ha kellő mértékű. A szépért legfeljebb élni. Meghalni már nem. Belehalni sem szabad az erőlködésbe, hogy felülmúljam a legvirtuózabbakat. Cipész maradjon a kaptafánál, csináljon csinos cipőket. Végül ismét az óvás. Csak igaz és jó gondolatokat szabad szép formába önteni. Hamis és gonosz gondolatokat tilos, mert káros voltak így fertőzőbb. Sajnos születnek és születnek olyan esztétikus alkotások, elhangzanak szép szavak, melyek jól csomagolt mérget tartalmaznak lelkünk számára. Legyünk résen, tartsuk távol tőlük magunkat is, másokat is figyelmeztessünk. Jókai: Az aranyember c. regénye, Paszternák Zsivágó doktora a házasságtörés apoteózisai. A profi, a Rettenhetetlen c. filmek az erőszak heroizálásai.

6.3. A szép tett, ha másé, olyan, hogy meghat, lenyűgöz,

megvigasztal, katarzist okoz. Ha az enyém, kiegyensúlyozottá, megelegedetté, boldoggá tesz. Jézus igen dialektikusan fogalmaz e témában: Úgy világítson világosságotok, az emberek előtt, hogy a ti jótetteiteket lássák, és mennyei Atyátokat dicsőítsék! Mt 5,16; 6,1-4; 16-18) „Vigyázzatok ám, hogy igaz életeteket ne azért éljétek az emberek elé, hogy megbámuljanak, de ha mégis, nincs béretek Apátoknál, a Mennyeinél! (Mt 23, 5; Lk 6, 24) Amikor tehát jótékonykods, ne trombitálj magad elé, ahogy a komédiások csinálják az összejöveleken meg a sikátorokban, hogy (aztán) megtapsolják őket az emberek! Ámen, azt mondom nektek: elnyerték a bérüket. (Mtörv 15,11) Amikor viszont te jótékonykods, ne vegyen róla tudomást a balod, mit csinál a jobbod, hogy jótékonyságod a rejtekben történjék; és Apád, a rejtekben néző, majd megfizet neked.”

Ha gyakorlattá lesz nálam a szépen viselkedés, ez már mehet szinte öntudatlanul is. „Szinte” – mondom, mert, ha kell, reflektálni tudok azért rá, de csak, ha kell. Egyébként nem, mert nem én vagyok benne a fontos. Ami a dolog esztétikai oldalát illeti, férfi társaim, ne szégyelljünk szépen viselkedni! Nem kell némi gorombasággal fűszerezni, ha valami szépet találtunk csinálni valakinek. Az még nem nőiesít el minket. Kivéve, ha udvarlásnak venné, amit nem annak szántunk. A szép nemnek és a művészeknek kétségtelenül több érzékük van a szép tettekhez, mint a többieknek. Ettől még nem lesznek istenek és dívák. Sajnos hajlamosak többet megengedni maguknak, mint mások. Ha közel vagyunk hozzájuk, jó erre figyelmeztetni őket.

7. A szent. Minden szent, ami istené. Így az egész teremtés. De akkor mi a profán? Világias minden, ami független az istenitől, vagy legalábbis függetlenedni próbál. Az önállóság nem egyenlő a függetlenedéssel!

7.1. Szent a gondolat, mely méltó az Istenhez. Akár komoly, akár vidám. Ami igaz, jó és szép, az szent is. Ami nem, az nem.

7.2. Szent a szó, mely szent gondolatokat fejez ki. A nem nyelvi eszközökkel kifejezett szent gondolatok is szentek. Nemcsak a szent zene, a misztériumjáték, a szent tánc, a liturgia, az egyházművészeti alkotások, hanem az értékes világi alkotások is. Világi, nem világi! PL Sánta Ferenc: Halálnak halála.

7.3. Szent minden cselekedet, mely Istennek tetszik. Ezért hát csak a bűnös, önző tettek nem szentek, mégha annak szánták is őket, akkor sem. Még tudatlanságból téves tettek is lehetnek szentek a jószándék miatt, melyből fakadnak. Ezért mondják, hogy a butaság a nyolcadik szentség. Ettől még a téves szent tettek okozhatnak szörnyű károkat. Erkölcsileg és szakrálisan pozitívak lehetnek, (jók és szentek); míg logikailag, gyakorlatilag negatívak (hamisak, károsak). PL keresztes hadjáratok, főképp a gyerekeké!

HÉJJ TIBOR

HOZZÁSZÓLÁS

Bóta Tibor novemberi *Koinónia*-ban megjelent „Az ember döntéseinek, cselekedeteinek tudatossága” című írásához.

Eljutott hozzám Bóta Tibor írása, amely korábban a *Koinónia*-ban jelent meg. Gondolataira – kérésének megfelelően – az alábbiakban reflektálok.

„A tudatosítás során ugyanis az énkép egyes összetevőiről kiderülhet, hogy azok az énídeált, nem pedig a valóságot tükrözik. Fény derülhet például arra, hogy az énképben az énídeál szerinti szelídségből fakadó erőszakmentesség valójában a konfliktusoktól, az erőszaktól való félelemből

fakad; vagy, hogy a közösség iránti igény az egyedülléttől való félelemből, nem pedig az énídeál szerinti, és az énkép részévé tett mindent megosztani akarásból fakad. Hasonló módon az ember képzelte lazasága (probléma mentessége) lehet, hogy azt igyekszik elfedni, hogy nem mer semmihez sem komolyabban kötődni, semmibe sem komolyabban belevonódni, mert fél a kiszolgáltatottságtól, az elutasítástól, a kudarctól. Ha az ember elhatalmasodó indulatok közepette érvel az erőszakmentességről, még az is a séma/attitűd módosítás szükségességét jelzi.”

A bold kiemelés az önismeret (hiányának) jelentőségére világít rá – torzítva érzékelt, vagy helyes érzékelés ellenére torzítottan észlelt inputokra befolyásoltan reagálunk – és még elégedettek is vagyunk. Nemcsak hogy nem észleljük a kognitív disszonanciát, hanem így oldjuk fel (tudattalanul), a továbbiakban pedig sémaszerűen „beleragadunk”.

Ami pedig a kurzív kiemelésemet illeti, ennek kapcsán elgondolkodtam a közösségi gyakorlat néhány sajnálatos jelenségén. Valóban a közösség kárára van az erőszakos erőszakmentesség, az összeszorított fogakkal történő kényszermosolygás és a munkát szükséges rossznak tudatosítandó sémarögzítési elvárások diszharmoniaja, ill. ha a már korábban bennem (bennünk) kialakult séma gondolkodás nélküli elfogadása is gyakorlattá válik.

Gondolatban megpróbáltam továbbvinni az írás végkonklúzióját, hiszen nemcsak azért kell tudatosság, hogy utána sémaszerűen aszerint működjünk, hanem arra is jó a tudatosság, hogy melyek azok a témák, ügyek, helyzetek ahol „sémaszerűen” vissza kell utalnunk a döntést és cselekvést a tudatos szférába. Konkrétan az önbecsapó kísértésekre gondolok: hiúság, uralkodni akarás, népszerűség hajhászás vagy akár túlzott megfelelni akarás.

Miután én – sémaszerűen – pragmatikus vagyok (vagy